

Minnen från min barndoms ö -Singö 40-50 talet

Ulla Bodén Söderblom

I samarbete med

Singö Hembygdsförening 2016

Jag föddes i Stockholm 1942 som Ulla Elisabeth Söderblom, nu heter jag Ulla Bodén Söderblom.

Jag vill skriva det här för att berätta hur saker och ting har blivit förändrat under cirka 70 år och när man levt på en Ö. Jag vill skriva detta för att mina barn och barnbarn skall kunna läsa detta och föra det vidare.

En gång hade jag barnbarnen hemma hos mig och de skulle sova över. Istället för att läsa en sagobok så ville de att jag skulle berätta om min barndom. Dom tyckte att det skulle vara spännande att få höra om det.

I denna stund kom jag på att jag ville skriva om min barndom. Det är mycket man skulle vilja veta om den tiden men tyvärr så har de som man skulle fråga nu gått bort.

Under krigsåret 1942 så föddes jag i februari. Min mamma hette Anna, min pappa Johan och min syster Barbro som var två år äldre än jag.

Vi bodde i Hammarby på en gata som hette Nathorstvägen 29. Det var ett trevåningshus och jag kommer ihåg att det var väldigt kuperat område med bergsknallar och tallar där.

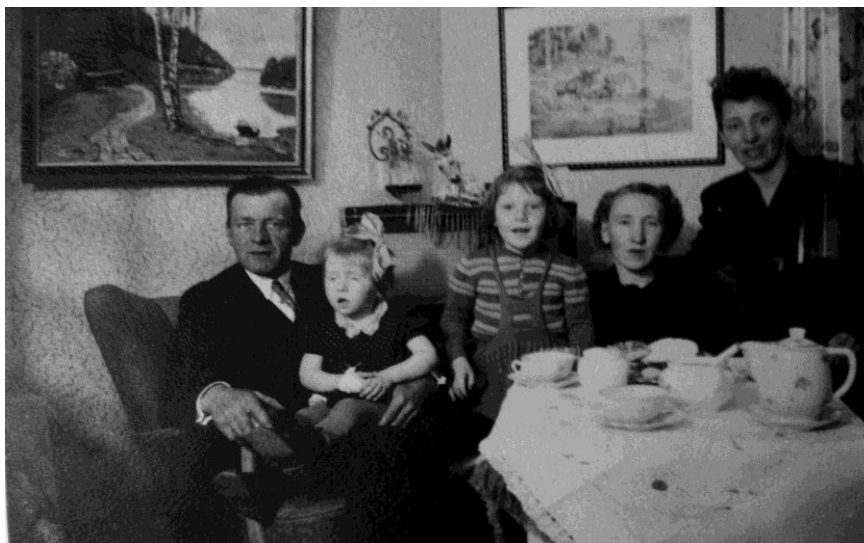

Nathorstvägen 29

Min pappa var sjöman. Jag har inget minne av honom för han dog i TBC när jag bara var tre år. Ute på Singö hade jag en farbror som hette Lennart och en faster som hette Iris. Dom hade en dotter som hette Laila som var ett år yngre än jag. På den tiden var det inte lätt att bli ensamstående som min mamma blev.

På pappas begravning så tyckte Lennart att jag skulle bo hos dom på Singö ett tag. Jag fick inte följa med direkt för jag var tvungen att kontrollera så att jag inte hade TBC-smitta. För de ville ju självklart inte att jag skulle smitta Laila.

I maj 1945 så åkte jag iväg till Singö. Jag reste inte med min mamma utan med en dam som jag inte visste vem det var. Detta har jag fått berättat för mig och har nu tyvärr ingen att fråga då de alla är borta.

På den här tiden var Singö en ö utan fast förbindelse med fastlandet. Det gick ett sund mellan Singö och Fogdö, och mellan Fogdö och Vaddö. Först när man var uppe i Elmsta så kunde man åka över en bro och Vaddö kanal som leder till fastlandet.

Resan i maj 1945 var inte som man skulle resa idag. Nu tar det ett par timmar från Stockholm, då tog det en hel dag. Kanske åkte vi som vi gjorde för att det var billigare, jag frågade aldrig varför.

Först åkte vi tåg till Hallstavik, sedan buss till Herräng där en båt med utombordare tog oss till Singöbrygga i Söderbyn. Vid denna tid gick det Vaxholmsbåtar för de rikare sommargästerna dit. Jag vet inte om det fortfarande gjorde det året som jag kom dit men det kom i alla fall mycket sommargäster till Grisslehamn på tidiga 1900-talet och nu efter kriget blev det fart på besöken igen.

När vi kom fram till Singö så åkte vi hästskjuts ner till Backbyn och Enholmen. Där mötte pappa Lennart oss (jag kallar han nu min pappa) och sista biten blev med båt -en eka. Jag var tyst hela vägen med stora ögon och förundrad blick av alla intryck. Jag hade aldrig varit ute och rest förutom kanske någon spårvagnsresa runt Stockholm. När vi skulle stiga i ekan så blev jag helt förskräckt och började skrika och gråta av rädsla. En liten eka är inte så stabil i vattnet så den gungade till rejält när vi steg ombord. En eka är ju inte flatbottnad som vissa andra båtar.

farmor Anna och Laila

Jag tror att det var den sommaren som min mamma Anna och min syster Barbro kom på besök. Man minns inte så mycket när man är 3-årsåldern men nu gick jag mot 4 år. Det finns foton och på dom ser det ut som att jag är i den åldern. Laila var då lite över 2 år. Det var den enda gången som jag träffade mamma på Singö.

Först när jag var 9 år så träffade jag henne i Stockholm. En familj som hette Eliasson hade byggt en sommarstuga på Singö i närheten av oss. Vi hade blivit bekanta och fick följa med dem till Stockholm och hälsa på min mamma. Det är något som jag aldrig glömmer, vad nervös jag var. Jag försäkrade att mitt resesällskap skulle följa med mig in. Min mamma bodde på Hägerstenvägen 112. Det var jätteotäckt när vi stod utanför hennes dörr och väntade på att hon skulle öppna. Hon öppnade dörren och kom fram för att krama mig men jag sköt bort henne. Det kändes som en främmande liten tant. Hon bar en svart dräkt, tror jag. Jag kallade henne för Anna. Hon undrade varför jag inte kallade henne för mamma, men det kunde jag inte.

Men nu när jag var 3 år och hon kom på besök så minns jag att vi gick på en stig fram till Backbyn. Här fanns det ingen bilväg och det var 3 km fram till byn. Man kunde åka roddbåt och då var det lite närmare.

När vi skulle hämta mjölk och posten så fick vi ta oss till Backbyn, nummer 31 var det. Antagligen hade jag skuttat med dit flera gånger för jag hittade vägen och var först framme. När jag sprang ner för en liten backe med en spång så skrek Anna och var rädd för att jag skulle ramla. Jag hade blivit en kavat liten unge nu på landet och ingen stadsunge med trottoarer och gator. Den backen med spång skuttade man många gånger för det var vår skolväg fram till Backbyn. Senare fick vi åka skoltaxi 3 km fram till Söderbyn där det låg två affärer på den tiden. Även skolan och kyrkan låg där. Det kommer mer om vår skoltid senare och våra olika sätt att ta oss dit.

Farmor levde då jag flyttade till ön. Hon bodde i farmors stuga som vi kallade den. Vi bodde i lillstugan då den var mindre. Pappa byggde senare ut den så att jag och Laila fick ett rum. Det var en liten farstu från början men den byggdes ut och det blev garderober i en rad.

Bakom dörren hängde pappas gevär som han använde för att skjuta sjöfåglar med. När vi var större fick vi vara med och ligga i albuskarna och spana. Det var jättespännande. Ibland så fick vi springa ut och hämta sjöfåglar om han sköt någon där det var grunt. Man hade också vättar, det var låtsasfåglar gjorda i trä för att locka dit fåglarna. Vet inte varför vi inte hade hund men det hade varit bra att ha haft en. Jag vet att pappa hade en när han var barn eller yngre.

Sedan kom man in i ett litet kök med diskbänk. Ingen diskho eller rinnande vatten utan bara en bänk där hinken stod med dricksvatten och en vattenskopa (en sådan där gulaktig hink med en grön kant, stekgrytan och handfatet såg likadant ut). Vi hämtade vatten nere i en brunn vid sidan av sjöboden (den sinade senare - mer om det senare). Och så hade vi en vedspis. Under diskbänken fanns en vedlår och på gården en vedbod i samma hus som dasset, ingen toalett inomhus.

Vi hade heller ingen el, det fanns el på Singö men här ute på Labbholmen var vi bara ett hushåll. Vi hade fotogenlampor med veke. Det fanns också en sorts fotogenlampor med en liten "nätstrumpa" på som lös väldigt bra. Men man fick inte peta på den för då förvandlades strumpan till en liten askhög. En gång hade vi en skolkamrat på besök som pekade på strumpan och frågade "vad är det"? Så var den sönder. Pappa berättade att när han var ung så hade dom karbidlampor, det hängde gamla sådana i boden.

Ute på Svartklubben så hade dom ett eget aggregat. Där bodde flera familjer som skötte fyren. Fyrvaktare och lotsar med deras familjer. Barnen som bodde där fick bli inackorderade på Singösidan under veckorna när de gick i skolan.

Det var två fönster på lillstugan i köket, ett hörnskåp och en hörngarderob. Jag minns att vi lekte radio. En stod i garderoben och man låtsades att man satte på radion (garderoben) och vi sjöng eller något liknande eller läste sjörapporten. Kommer ihåg när man som vuxen kom hem och såg den lilla stugan - hur kunde vi fått plats där?

Farbror Sven

Radio hade vi på den tiden. Vi måste haft någon typ av batteriradio. Minns inte om vi hade radio när jag kom dit 1945 men jag minns att vi lyssnade på farbror Svens brevlåda. Kommer ihåg att vi skyndade oss hem när vi hade långt hem för att lyssna på brevlådan. Kommer också ihåg att pappa lyssnade på sjörapporten för han ville veta när han skulle ro ut med ekan och fiska och lägga nät. Ett lördagsprogram - det var nog senare - minns inte vad det hette, tror att det hette frukostklubben med Sigge Fürst. Signaturlåten var "GODMORGON, GODMORGON - innan vi går ut till dagens jobb och spring och skubb sjunger vi en liten sång i våran frukostklubb..."

Det stod en kökssoffa under ena fönstret och ett bord med fyra stolar. Sedan var det lilla rummet jämte med köket. Lillstugan var som en vinkel. Sedan byggde pappa ut ett rum till oss och farstun blev större. Då blev huset fyrkantigt. Vi fick ett sängskåp så det blev mer plats på dagen. Jag kan inte förstå var man hade kläderna. Men man hade inte så mycket på den tiden. Mamma sydde allt till oss. Hon hade en bror i Uppsala som hade en tygaffär så hon fick tygbitar. Laila och jag var oftast lika klädda så vi såg ut som tvillingar. Har sett på foton när jag kom till Singö. Det måste ha varit första vintern, vi stod med farmor med vita skinnmössor, kappor och damasker (tjockare strumpbyxor) till detta hade vi små vita axelväsor, på var sida om farmor. Det var alltså lillstugan och farmors stuga som man sa. Man sa också flytta upp eller ner.

Jag minns farmor med några minnen. Vi satt i hennes knä uppe i hennes stora kök. Ja, det var stort i förhållande till det i lillstugan. Hon hade en sådan där bordsflagga i mässing, tror jag, med en tygflagga man kunde hissa upp och ner med små skruvar (undrar vart den tog vägen?). Hon blev sjuk och jag minns att vi åkte till Östhammars sjukhus (hur vi kom dit minns jag inte). Hon fick kallbrand har dom berättat men det jag minns var att pappa Lennart var ledsen och vi var i något stort hus med korridorer och han stod där och var ledsen. Han var det yngsta barnet och slutade som sjöman för att ta hand om farmor. Farfar Per Mattias Söderblom hette han och gick bort före farmor. Jag antar att hon dog något år efter det att jag flyttat dit. Jag har bara svaga minnen av henne. Farmors stuga sa vi alltid så länge jag minns. Den är tillbyggd nu. Lillstugan är helt borta. Det kändes konstigt när jag var på Singö för något år sedan och såg det. Tur att man har bilder på hur det såg ut tidigare, och i minnet.

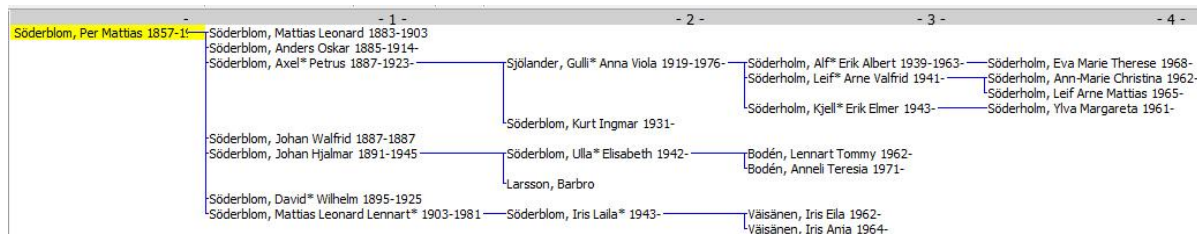
"Söderbloms Labbholmen.

Anna hette hustrun."

Per Mattias Söderblom (1857-1918) gift med stenhuggardottern Anna Hessler (1862-1946). Deras yngste son hette Leonard. Så här skriver Ester Eriksson i sin berättelse om singöbyarna Söderby och Norrvreta:

"Innan Baumgarts flyttade till Singö och byggde sitt "Larsbo", nu "Vreta", stod en stuga nere vid sjön strax ovanför sjöboden. Där bodde familjen Johan Söderblom. Dom sålde sin stuga och flyttade till fru Söderbloms föräldrahem, Labbholmen. Yngste sonen Leonard bor där fortfarande med sin familj."

Ester har skrivit Johan Söderblom i stället för hans officiella tilltalsnamn som bör ha varit Per eller Mattias. I övrigt stämmer det med uppgifterna i Singö Hembygdsförenings släktregister. /Yngve Andersson, kopierade foton ur Yngve Karlssons fotopärm.

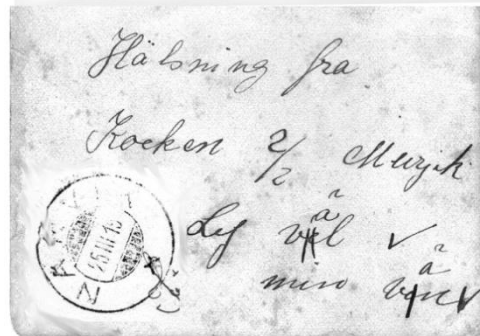
Farmorers stuga hade en trappa upp - inte två trappsteg som lillstugan - utan 4 eller 5 upp till en uteveranda med bänkar (ljugarbänkar) som man sade förr. Kommer inte ihåg om det var bänk på båda sidor men en fanns det. Där brukade farmor sitta med sin själ på huvudet eller huckle som man sa - gamla människor hade huckle.

Så kom vi in i en farstu, till höger fanns en farstukammare som vi kallade den för den var stor som ett skaffereri (vet att det stod en filbunke där) och en trappa som gick upp till en vind, det var en brant trappa. Där uppe lekte vi mycket. Stora skorstensmuren kom upp där och där var ett stort hål där det fanns en massa bröte.

Vi hittade gamla brev och kort som farmor fått av sina söner, bland annat av min pappa Johan. Sönerna var sjömän. Det stod en gammal vevgrammofon där med tratt. På den spelade vi gamla stenkakor. Jag minns att vi gav bort den till familjen Söderholm, taxifamiljen. Det var synd tycker jag nu. Det fanns också gamla brödfat, sockerskålar och gräddsäckor m.m. i någon slags tunn plåt, mässing kan det ha varit. Dessa fick vi leka med i vår lekstuga. Vet att när vi hade sommargäster och dom såg detta så blev dom jätte förvånade att vi fick ha dom sakerna att leka med. Antagligen kunde dom mer om dessa saker än mina föräldrar för det kunde ju vara något värde i detta, var nog efter farmor.

Till höger om farstun låg det stora köket med en vedspis och en tjock skorstensmur med bakugn bakom. Här hade man förr en lucka ovanför spisen där man bakade, man hade även en lång brödspade som man använde för att ta in och ut brödet.

Sedan så fanns det en liten kammare med två fönster. Köket hade också två stora fönster och ett litet avlångt vid diskbänken. På vintern hade vi innanfönster, alltså dubbla fönster för kylan. Man hade lagt bomull emellan för att minska draget. Sedan tog man bort dem på sommaren. Så var det i lillstugan också. I köket stod också en skänk med porslin.

pappa John i Narvik

Vi bodde i lillstugan. När vårt rum blev klart kommer jag inte ihåg men det var inte de första åren jag bodde där. Men sedan farmor gått bort började vi hyra ut. Kriget var slut och stadsbor kom ut på semester. Så på sommaren flyttade vi upp till farmors stuga. Hyrde ut lillstugan. Kommer ihåg hur mamma fixade och städade, vädrade sängkläderna och tvättade. Vi fick hjälpa till att bära upp saker som vi skulle ha. Det var jättespännande tyckte vi. Jag har ett minne av att det var flera damer som kom på besök flera år i rad. Svea, Viran och Ragnar var namn som jag minns. Det fanns kvigor på ängarna hela sommaren och jag minns att en gång så blev Viran och Svea jagade av dom. De blev så rädda att de kissade ner sig. Kommer ihåg att deras underkläder hängde på tork. Detta hade vi jätteroligt åt senare. En gång minns jag en familj som hade en flicka och dom hade även en hund, en schäfer. Flickan hade ett stort ärr på kinden så vi var jätte rädda för dom. Vi gick omvägar när vi skulle gå ner till sjöboden för då måste man passera lillstugan, flickan hade tidigare blivit biten av en hund.

Ja, det var roligt på sommaren, det hände inte så mycket här ute på Singö vintertid. Nu blev det liv och rörelse. Sedan kom ju mormor och morfar - Lailas egentligen -men de var som mina också. Dom bodde i Uppsala. Iris kom där ifrån. Hon hade en son som hette Harry som var 10 år äldre än Laila. Iris träffade pappa då hon jobbade en sommar på Singö som hembiträde.

Harry stannade i Uppsala med mormor och morfar när Iris och Lennart gifte sig och flyttade ihop. Harry var här mycket på sommaren. Han hade en kamera och han tog mycket kort. Det är fantastiskt roligt att titta på dom svartvita bilderna. När vi var i 10-årsåldern så var han i 20-års åldern och vi tyckte att det var jätteroligt att han var hos oss.

Förr så var det mer människor som bodde på Singö året runt, nu är det mest sommargäster. Det fanns en dansbana och ett eget fotbollslag. Minns att vi ibland var där med mamma och pappa när det var nån familjefest, men vad långt vi hade till allting. Dansbanan låg i närheten av Lalérs affär och kyrkan, vi hade ju ingen bil så vi fick ro med ekan. Jag minns också när vi skulle gå i julottan. Om det hade varit tillräckligt kallt så kunde vi gå på isen annars fick vi gå landvägen och det var 12 kilometer fram och tillbaka. Jag minns en gång när det var snö och stjärnklart och pappa bar oss på sina axlar. Han turades om med oss.

Jag har ett svagt minne om att vi på hemvägen fick åka med en bonde som kom med häst och släde och vi fick åka med till Backbyn. Det kunde vara min första jul på Singö och farmor levde. Vi hade fått våra fina vita skinnmössor, kapporna med dom små axelväskorna och vita damasker. I kyrkan minns jag predikstolen där prästen stod och jag funderade hur han kommit upp dit.

När sommargästerna var här på sommaren kommer jag ihåg hur vi hade ordnat långbord och vi åt tillsammans. Som barn satt man tyst vid bordet när de vuxna talade. Minns vad dom skrattade och skojade och vi lyssnade säkert så öronen fladdrade.

Laila och jag satte upp teatrar och små sketcher. Då klädde vi ut oss och spelade för dom vuxna. På sommaren kom flera av våra kusiner. Det var mamma som hade en bror och flera systrar som kom på besök, det var mest pojkar bara en tjej. Jag minns dom mest när jag blev lite äldre och börjat skolan. Vi var jämgamla och vi hade mycket roligt tillsammans.

Gungor

Året innan jag började i skolan så blev jag sjuk. Jag fick ont i benen, huvudet och hög feber. Då vi inte hade någon telefon eller el så fick mamma springa över isen till Enholmen där det fanns en telefon. Jag hade nu jättehög feber. Jag skulle till sjukhuset inlindad i en filt. Vet inte hur dom tog sig över till Singösund där bron är nu men det fanns en färja som man vevade för hand över sundet. Vår taxi hade två bilar, en på Singösidan och en på den andra sidan. Jag kom iallafall över och där väntade en ambulans och körde mig till Norrtälje. Väl där så fick jag inte stanna då det var fullbelagt och min feber hade gått ner. Mamma fick ta hem mig igen men jag skulle ha kontakt med läkaren varje dag och dom hade tagit prover på mig. Jag hade början på barnförlamning. Dagarna efter fick dom veta vad det var. Jag blev så småningom feberfri. Vad som sagts till mig var att jag var inte den där pigga och kvicka lilla tjejen som skuttade fram överallt, det var sviter efter febern. Skolan sköt dom upp ett år. Det var också för att jag och Laila skulle ha sällskap av varandra. Vi hade en bit att gå till skolan och nu efteråt är jag glad för min långa skolväg för jag fick då möjlighet att träna upp mig. Jag hade länge ont i mina ben minns jag.

Innan vi började skolan fick vi våra första skidor. Bindningen var bara en rem över foten. Det var en liten bergsknalle utanför grinden, backen ner mot sjön. Där tränade vi, tappade skidorna, upp igen, tappade skidorna igen. Jag kommer ihåg att pappa sa till mamma en kväll. -"Nej, ungarna skall ha riktiga bindningar. Det är det som behövs. Vi måste ta oss fram på skidor ibland och nu när dom skall börja skolan så måste dom lära sig före." Ja så vi fick andra bindningar, det var inte råttfällor, nej det var bindningar i leder som gick runt pjäxan (pjäxor var en grov känga som alla hade) och som man spände med ett spänne - dom satt bra på.

När skolan började så kunde vi åka rätt så bra. Vi hade inte mycket annat till nöje. Ingen ungdomsgård eller café att träffa andra ungdomar. Det var Laila och jag som fick roa oss så naturen var vår lekplats.

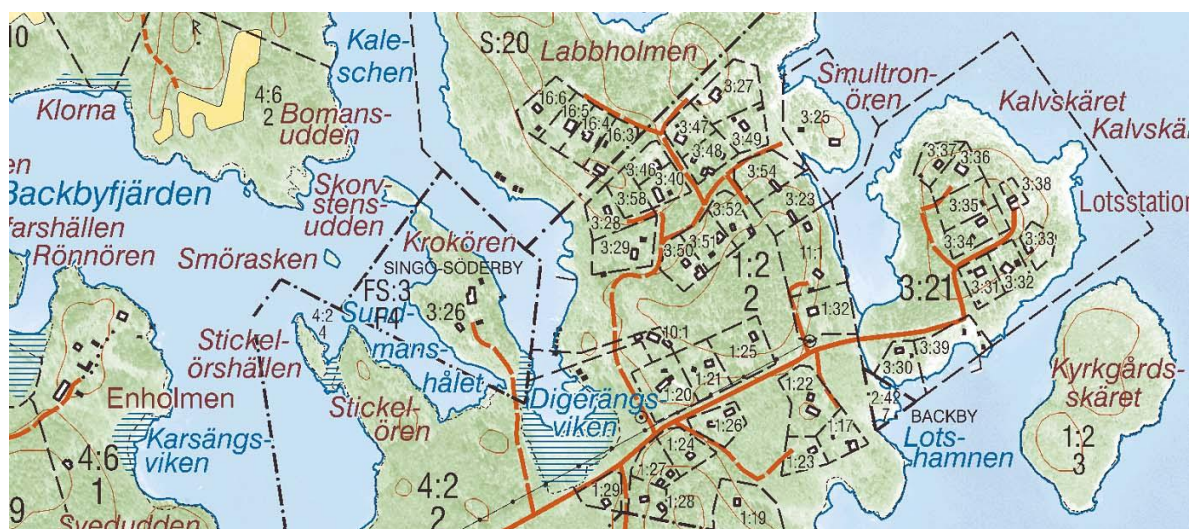

Vi hade mycket roligt nere vid sjöboden. Bland annat så fick vi ekan av pappa när vi blev lite större. Pappa skaffade en ny båt, en flatbottnad med snurra. Tänk vilken lyx att ha en båt med motor. Jag kan tänka mig att pappa som levte hela sitt liv på Singö, fiskat och rott ute på havet, varit på öar och skjutit fåglar. Han berättade att han ibland inte kunnat ro hem för att det blåste upp och då fick han dra upp båten på nån ö, vända den upp och ner och söka skydd för vädret - ja och nu hade han motorbåt.

Att studera fågelliv var något vi gjorde. Vi kunde ligga på boden/snickarboden uppe på loftet och titta på när sädesärlan byggde bo och sedan fick ungar. Vi hade också ett ugglebo som vi flera år såg på när de fick ungar som sen lämnade boet och satt i trädet runt boet.

Många gånger sa vi -"Vad skall vi göra? Skall vi gå runt Kalvskäret?" Det var många gånger vi gjorde det. Hoppade på bergsklipporna. Man kunde hitta saker på stranden som båtar slängt över bord. Det gick ju farleder på Ålandshav mot Finland och vidare.

Vid sjöboden hade vi roligt men gjorde nog saker som vi aldrig berättade. Vi åkte ut med båten och gungade den så att det kom in ganska så mycket vatten. Sedan öste vi den. Vi hade ett gammalt segel och seglade, vi döpte båten till Svanen. På vintern hoppade vi på isflak, vi hade en åra som vi sköt ifrån med. Det hade kunnat gå illa. En gång så ramlade jag i vid Sundmanshälet, det var ett sund till Krokörn som var en ö utanför vår sjöbod. Man kunde ro emellan där på den tiden. Det blev närmare när man skulle till Backbyn och Enholmen, annars måste man runt hela Krokörn och då passera gattet ut till havet. Det var strömt där och jag skulle kolla isen och trillade i med benen. Det var mycket vi gjorde i sjöboden. Vi låg och fiskade med krok och rulla brödbollar som vi satte på - eller mask. Ute på Krokörn satt vi och metade med metspön. När morbror Bengt var hos oss på sommaren hittade vi på mycket. Bland annat så byggde han en trampolin från en sten utanför vår badvik mot Krokörn.

Söderbloms fastighet Tranvik 10:1 på Labbholmen med Kalvskäret, Krokören och Sundmanshälet

På tal om badviken, det var vårt badrum på sommaren. Där tvättade vi oss alltid i havet. Men på vintern så tvättade vi oss i en zinkbalja, mamma hade värmt upp vatten som hon sköljde över oss. Vad vatten de måste ha burit upp. Men man badade inte som man gör nu - brunnen var ju nere vid viken – minns en sommar när det hade varit mycket varmt nån gång på 50-talet. Brunnen hade sinat. Hur länge den hade funnits där vet jag inte men pappa hade använt den så länge han kunde minnas. Nu måste vi hämta vatten i Backbyn. Det här minns jag väl hur vi fick ro och hämta vatten hos familjen Buhres. Vi hade vatten i stora mjölkspänner. När vi tvättade oss så hade vi en pannmur ute som det eldades under och man kokade vittvätten, lakan och andra kläder i en balja och skrubgade dom mot ett tvättbräde. För att skölja tvätten så drog man ner den på en skottkärra till sjön. Sen satte vi oss i båten och rodde och mamma sköljde tvätten i sjön. Vilket slit, som ni förstår så tvättade man på sommaren, man sparade ihop vittvätten.

Kan inte komma ihåg när den stora maskinen kom och stod utanför lillstugan och började borra för vi skulle få vatten. Jag antar att det var alldeles efter det att brunnen sinat. Det kanske bara var en sommar som vi rodde efter vatten. Man jag var såpass stor att jag hade börjat i skolan, kommer ihåg det så väl. Vi fick också en grön pump utanför dörren. Vilken lyx tyckte vi då. Vi ville ju pumpa upp vatten och kom ihåg att man hängde på handtaget för att det skulle komma ner. Dom måste ha burit mycket vatten på den tiden. Vet inte om dom använde ett ok som man hade runt nacken och bar på axlarna, och två hinkar på var sida. Det blev mer jämvikt då. Vet att det fanns ett ok ute i boden men kommer inte ihåg om det användes. Det kan ha varit från farmors tid för hon fick också hämta vatten nere vid sjön.

Man minns också hur det stormade och att det var hemskt oväder. När vi sedan gick i skolan fick vi vara hemma på grund av oväder. Skolkamraterna retade oss ibland för att vi fick vara hemma. Jag minns en gång när jag ville gå till skolan och Laila var sjuk - det här måste vara när jag var lite äldre - annars hade dom inte sänt iväg mig ensam. Mamma sa att jag skulle vara hemma men jag envisades, ville väl inte bli retad. Det var en riktig vargavinter och isen den låg. Närmaste vägen var ner till sjöboden genom Sundmanshållet och ut på Backbyfjärden. Sundmanshållet fick sitt namn efter att en gubbe vid namn Sundman gått ner sig. Det var motvind och det piskade vindar i ansiktet. När Krokörn tog slut som gav lä tills man kom ut i gattet som vette mot havet, blev det desto värre. Det var som nålstick i ansiktet och man gick med nerböjt huvud. Jag såg ingenting - bara vitt. Jag beslöt mig för att vända, det var ju klokt.

Jag har en historia som pappa berättat när han var ung, innan han träffade mamma. Han bodde då med farmor. - Vi använde också sparkstötting, det var ett bra färdmedel när isen lagt sig och innan snön kom. Ibland hade man en sparksko på bägge fötterna. Man stod på ena meden med en fot och sparkade med den andra. Sen bytte man fot när man blev trött i benet. Vad det gick undan!. - Men i alla fall, pappa var ute med sparkstöttingen och hade geväret på axlarna. Antagligen hade han varit ute och jagat. Isen hade väl inte lagt sig riktigt men det var ett strömt ställe utanför Enholmen, det vet jag att han talat om för oss när vi varit ute på sjön. Det var på kvällen och mörkt så han måste ha kommit för nära där det var strömt, åker i med spark och allt. Han kom upp till ytan och försökte att använda geväret för att dra sig upp men isen brast och han skrek ... SKREK!!! Någon på Enholmen var ute och pinkade som man gjorde förr, och hörde skriket men trodde att det var en räva. Men av någon anledning så anade han oro och gick ut igen. Han tyckte sig höra något men nu var det svagare. Som tur var så tog han sig ner till sjön och tog sig ut. Det var i sista stunden dom fick upp pappa för han var mer död än levande. Man fick klippa upp hans kläder och hans naglar var nedslitna. Han överlevde - tänk va bra att man gick ut för att pinka.

Det är mycket som jag skulle vilja fråga om. Hur gick det sen, blev han sjuk? Geväret - hur gick det med det? Sparken - hamnade den på botten? Han berättade också när han gick i skolan, dom gick varannan dag. Dom fick gå hela vägen till Söderbyn, 6 kilometer och hem igen, tur att det bara var varannan dag. När det var mycket snö så fick dom gå på stenmurarna som fanns här och där. Vi fick gå 3 kilometer fram till Backbyn där skolskjutsen hämtade oss. Vid oväder fick vi sitta inne hos en bonde och vänta på skjutsen. När jag gick i skolan så gick man på lördagar också. De första åren så fick vi ingen mat i skolan. Vi hade matsäck och termos med smörgåsar och dryck. Det är några termosar som gått sönder när vi halkat omkull. Omkring 3:an eller 4:an så fick vi matbispisning. En familj i en villa en bit från skolan hade det i sin källare.

(Maj Svensson f Abrahamsson f1909 hade matbispisning i familjens källare på Söderby 2:48 400 m från skolan från 1953 när Singö kommun gick upp i Häverö kommun)

Var fjortonde dag så fick vi bada bastu i skolan. Det var bra för oss som hade zinkbalja på vintern. Minns att vi sprang ut i snön - jag vet vad min tvåå hette - PALMOLIV.

Bastun byggdes under andra världskriget av försvaret. Därefter användes bastun av Singö skola med veckobad för alla skolbarn. 1991 överläts bastun till Singö Bastuförening som därefter hållit bastun öppen för allmänheten. Bastun finansieras helt genom avgifter från badande.

Det var många sätt som vi tog oss fram beroende på årstiderna. 1-2 klassen gick vi för fröken Hilly Söderholm. Hon hade sin bostad i ena änden av huset, den skolan låg i mitten. 3-4 klass i mellanskolan som också var ett församlingshem eller bygdegård. I en del av den byggnaden var skolsal och ovanför den bodde fröken Siv Nilsson. Sedan som vi sa storskolan 5-6-7:an, där bodde också läraren i samma hus, magister Åke Johansson.

När jag började i 5:an så försvann mellanskolan 3-4a:n och slogs ihop med storskolan. Vi hade klasser från 3-7. Dom kallade det för B-skola. Medans läraren undervisade dom yngre så fick vi klara oss själva. Vi hjälpte varandra eller så hjälpte vi dom yngre

Singö skola

foto från Siri Sjöblom Lindström

Examen klass 1 och 2, 1951
Lärare fröken Hilly
6 elever i klass 1 och 3 elever i klass 2

Från vänster

1 Hans-Erik Borgström f1942
2 Kjell Söderholm f1943
3 Yngve Ström f1944
4 Verner Melin från Estland

5 Ulla Söderblom f1942
6 Kerstin Raab f1942
7 Siri Sjöblom f1942
8 Birgitta Stigsdotter
9 Laila Söderblom f1943

Ulla och Laila bodde på Labbholmen. Laila var dotter i huset och kusinen Ulla fosterbarn. Pappan hette Lennart Söderblom. /Siri Sjöblom Lindström

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
⑧ ⑨ ⑩ ⑪ ⑫

Klass 3-4, lärare Siv Nilsson
Hösten 1952. Siri fyller 10 år

foto från Siri Sjöblom Lindström

1 Birgitta Stigsdotter	
2 Eva Svensson	
3 Ulla Söderblom	f1942
4 Margareta Sjöblom	f1946
5 Kerstin Raab	f1942
6 Laila Söderblom	f1943
7 Hans Erik Borgström	f1942
8 Siri Sjöblom	f1942
9 Kjell Söderholm	f1943
10 Verner Melin Skollholmen	
11 Per Olov Pettersson	
12 Yngve Ström	
14 Siv Nilsson	

Ja vår färdväg var beroende på väder och vind. Första dagen hos fröken Hilly minns jag att mamma var med. Det var nog bara ett upprop. Kommer inte ihåg hur vi tog oss dit, men man började som nu i augusti så det var säkert skolstigen. Kanske att mamma rodde oss till Backbyn och sen åkte vi skolskjuts till skolan. Jag kan se den stigen än idag över Digerängen in mellan albuskarna, klättra över staketet sedan kom diket med spången. En vanlig stig, ibland en berghäll. Ju närmare man kom Backbyn kom vi ner på en mer riktig väg, en traktorväg med gräs i mitten. Sedan passerade vi vägen som gick till Enholmen. Där var vägen bättre - rena autostradan. Det var en grusväg som var mer underhållen. En bit till så passerade vi en grind som vi måste öppna och stänga, sen upp för en backe (då en hög backe) och sen nerför där en bondgård fanns på höger sida. Det fanns en lada bredvid vägen. Vi var lite rädda för bonden för han hade ett konstigt öga. Senare när vi var större fick vi cyklar som fick stå i hans lada så att vi kunde gå dit och cykla till kompisar.

Den första vintern 1950 - jag var inte stor - skulle jag börja skolan men fick börja ett år senare. Detta var för att Laila och jag skulle ha sällskap till skolan och för att jag blev sjuk i barnförslamning och måste återhämta mig.

Det kanske inte var så mycket snö men med våra korta ben så kändes det så. Pappa gick före och gjorde fotspår som vi gick i. Det kunde vara så att det var för blött för att åka skidor, för det hade vi ju lärt oss nu. Jag vet att man gjort ett skidspår och om vädret var stabilt ett tag var det lätt att komma fram. Men många gånger så var det borta på morgonen så var det bara att göra ett nytt spår.

Det bästa var när det var sträng vinter och isen lagt sig innan snön kom. Då åkte vi sparkstötting med sparkskor på bägge fötterna. Vi fick sedan skridskor - halvror. Vet ej i vilken ålder vi var i men mamma var sjuk och måste vara på sjukhus. Pappa jobbade borta då, han var ju fiskare - för husbehov - men sålde också fisk. Sedan jobbade han på vägverket.

Men när jobben var slut var han borta på veckorna. Detta var inte så länge. Sedan blev han diversearbetare som han sa, egen byggherre kan man säga. Sommargäster började komma och han byggde sommarhus, tapetserade och målade. Men då mamma måste vara borta bodde vi i Tranviken ett tag. Jag vet inte hur länge och vet inte riktigt varför. Kanske det var för mammas skull för hon inte hade ork eller var sjuk. Det var här vi fick skridskorna.

Vi bodde ett kort tag jag och Laila hos familjen Söderholm som hade taxin. Antagligen var det då pappa var borta i veckorna och mamma opererades. Det var då jag lärde mig att cykla. Det var på sommaren så vi hade skollov, det var alldeles vid skolorna. När pappa slutade att vara borta på veckorna sa vi att om han var hemma på jobb så skulle vi äta saltströmming varje dag. Vi gillade inte saltströmming.

Skridskorna kunde vi bara använda ibland när de var blankis. Så vi åkte till Backbyn, hängde dem i en sjöbod medans vi var i skolan. Kommer också ihåg när det blev is på kärr och hur vi då åkte hela dagarna. När första isen kom och en dag på skridskor så fick vi jätteträningsverk. Kommer ihåg att man inte kunde lyfta benen över slån som var under skolbänken - aj aj vad ont det gjorde. Vi skottade också nere på viken, en liten bana bara så att vi hade något att åka på. Minns en gång när det var vinter och mycket snö och kallt en längre tid. När en bonde plogade en väg till våran sjöbod. En eftermiddag så körde chauffören oss ända till våran sjöbod - vilken lyx det var.

Har också ett minne av en stormig natt och en lots kommit över bord och tagit sig till oss helt dyblöt. Vi hade aldrig dörren låst och plötsligt så står han i vårat kök med dyblöta kläder.

En sommar hade vi tjatat om att få varsin måsunge. Pappa varnade oss. Det går väl an när dom är små men när dom växer och skall ha en massa mat. -"Jag kommer inte att hjälpa till med mat till dom" sa pappa. Vi fick vår vilja fram och pappa åkte ut med motorbåten till någon av öarna, minns inte vilken. Det fanns ju en del att välja på, Måssten och Gåssten. På sommaren gjorde vi utflykter dit med sommargästerna. Då tog vi med oss spritköket, färskpotatis och sill med mera, det blev en heldag därute.

Minns också när vi hela familjen gjorde en utflykt till Herräng. Vi kom hem sent och minns att vi låg i fören på golvet och sov. Man hörde vattnet klucka under båten.

Vi kom hem med två små dunbollar som måsungar. Vi hade byggt en bur med hönsnät som stod utanför boden och snickarboden. Bakom snickarboden hade vi en lekstuga som pappa hade byggt. Där var vi mycket och lekte. Så här fick våra dunungar vara. Vi döpte dom till Piff och Puff eller nåt sådant. Första tiden gick bra. Vi matade dom med mask, flugor och fisk. Dom åt och åt och blev större och större, mera mat. Vi fick jobba hela sommaren. Vi metade, fiskade och lade ut nät och täppte. Täppte var att man lade ut nät i en båge i en vassrugg. Sen rodde man innanför och plaskade och skrämde in fisken i nätet, det blev alltid fångst då.

Nu åt dom och bajsade och bajsade. Vi måste nu ta dom till sjön för dom måste börja fiska själva. Dom simmade men kom upp till oss när dom såg oss eller när pappa rensade fisk kunde dom sitta bredvid och äta. Dom blev omdöpta. Det var så att vi inte visste vem som var vem när dom simmade där ute så vi ropade - "kom iland".

Sedan så försvann den ena (synd att vi inte ringmärkte dom) men efter att den ena försvann så kallade vi

den andra för "Komiland". När vi ropade "Komiland" så kom den. Vi märkte också att den var mindre rädd än dom andra måsarna. Vi tror att den var där vid bryggan sommaren efter för det var en som var mer närgången. Men jobb hade vi den sommaren. Vi bad aldrig mer om några ungar.

Det var inte bara lek dagarna i ända - för man fick hjälpa till också. Det var med olika saker såsom att vara med och ro upp näten eller långrev. Det var att stiga upp tidigt och viken låg helt blank, man ser en väg efter båten.

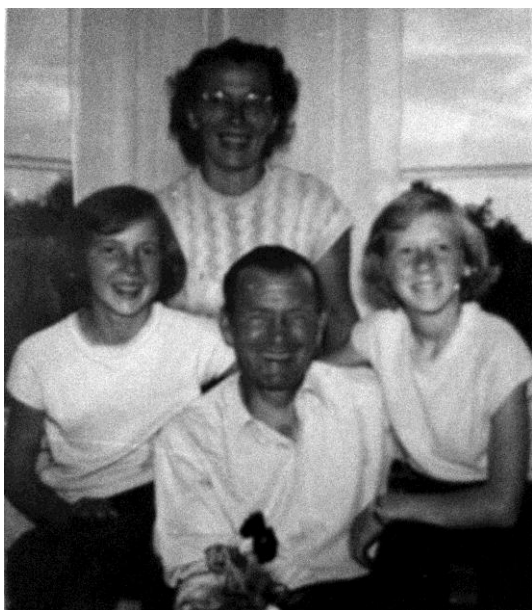
Plocka bär. Blåbär var man ute en hel dag och plockade. Jag kommer ihåg ett ställe vi tog båten till och hade matsäck och plockade hela dagen - likaså lingon. Bären på gården såsom röda och svarta vinbär skulle plockas och vi fick lite uppmuntran. Vi fick 10 eller 25 öre litern. Vi hade ett trädgårdsland med morötter, potatis, bönor och andra grönsaker. Man fick sitta i högen med till exempel sockerärter eller vad det var och ta bort blasten. Jag minns en gång att vi var jättesura för det var inte roligt.

När man inte har en frys så måste man ju förvara maten och det var att konservera den - och vad är det? Man lägger till exempel förvållda grönsaker i rena glasburkar med en gummiring och glaslock med en klämma om. Flera fyllda burkar och en stor zinkkittel som en stor hög kastrull med en ställning i som man ställde burkarna i vatten och så kokade det upp. Det blev som vakuumpförpackat. Ingen luft och så kan det bevaras. Det gick även att göra detta med kött som fågel som pappa sköt. Vi plockade även måsågg som lades i en hink med vattenglas. Vi hade en jordkällare där sådan mat stod. Även potatis och bär förvarades här. Det fanns något som hette svagdricka som stod i stora träkaggar så man fick gå till källaren med en mindre kanna och hämta till maten. Detta drack man mycket på sommaren. Mjök var väl svårare att förvara i värmen.

När pappa fiskade så kunde man inte äta upp all fisk han fick. Strömningen måste man ta hand om det man åt för dagen. Resten måste man salta. Man fick lägga den i en tunna med saltlake. Förutom att man stekte strömningen gjorde man sotare, satte dom på ett halster och stoppade in dom i spisen. Den saltade strömningen kokade man. Kommer ihåg att jag inte gillade det, eller så var det för att man blev utskickad till källaren och hämta den. Det låg en sten över och man fick sticka ner handen i den kalla laken och ta upp i skålen, detta kokade man sedan och serverade potatis till.

Annan fisk som gädda och abborre fick leva i sumpen tills man skulle äta den. Det var verkligen färsk fisk det. Ålen gick också i sump. Ålsumpen var lång och smal och satt fast i ett snöre eller rep som fästes i bryggan. Den andra sumpen var en fyrkantig stor låda med en massa hål i så att vattnet kunde strömma in och ut. Det fanns ett lock ovanpå som man öppnade och tog upp fisken som man skulle ha till middag med en håv.

Sjöboden ser inte ut som idag. Det var en öppning från båda hållen. Pappa körde in båten i sakta fart rakt framifrån. På sidan av båten var en smal brygga och man kunde gå runt hörnet till en liten brygga på gaveln. Där låg vi många gånger och metade. Vi gjorde små bollar av bullar som en deg och satte det på kroken. Det var en dörr in som i ett rum där nät och annat hängde. Man kunde också klättra upp på ett loft. Vi lekte mycket i sjöboden. Sedan var det en stor brygga utanför där sumparna var och pappa rensade fisken. Han var haj på det. Jag minns när han rensade ål, tog död på den och hängde den på sjöbodsväggen på en krok. Han använde ett tidningspapper efter han gjort ett snitt vid huvudet och drog av skinnet.

Laila, Iris, Lennart och Ulla

Från den bryggan lärde vi oss att simma. Vår morbror Bengt kastade i oss vid bryggan och höll upp oss med en båtshake i baddräkten. Han byggde en sommar en trampolin från en sten som låg på andra sidan Krokörn. Vattnet var mycket högre då. Nu har sjön växt igen och det är en massa vass. Man kunde ro till vänster om Krokörn genom en öppning som vi kallade för Sundmanshållet. Där är en väg nu och det bor folk på den ön. Det var bara vi som hade sjöbod där då. Pappa berättade att när han var barn så kunde man ro långt upp där det nu är en väg ut till, Kalvskäret.

Ja, det här är en berättelse från min barndom. Från 40- och 50-talet. Jag flyttade hemifrån när jag var 15 år. Det fanns inga arbeten. På sommaren efter skolan - jag gick bara 7 år i skolan - så skulle vi gå på hemkunskap i Herräng. Vi fick åka båt dit. Så jag hade ett sommarjobb under tiden innan vi skulle till Herräng.

Jag arbetade hos en lärare från Norrtälje som ville ha hjälp med sin dåliga far. Dom hade en sommarstuga i Tranviken. Jag fick bland annat bära in vatten, diska och övriga kökssysslor.

Sedan flyttade jag till Hallstavik. Jag arbetade hos en rektor och hennes man var bibliotekarie. Dom hade en dotter som var 13 år. Ja det var konstigt. Man bodde där i deras stora villa och hade ett litet vindsrum med ett tvättställ, ensam på kvällarna. Inte springa ner till sjön eller bada i viken eller fiska med pappa. Jag var där ett kort tag men jag hann fylla 16 år. Hon var inte snäll och jag fick mindre betalt än hon sagt. Så på min första lön sa hon att det skulle betalas skatt. Jag skulle få 100 :-/mån och mat och husrum men fick bara 73:-. En gång fick jag jobba över. Normalt så arbetade jag från 7-19 varje dag. Ledig varannan helg men så hade hon en stor bjudning. Det var en extra i köket med maten och serveringen. Jag skulle hålla undan disken och fixa. Jag jobbade till 23 den kvällen och så när jag slutade så fick jag 4 blanka enkronor i handen. Fyra timmar extra och jag fick 4 kronor för det på obekvämt arbetstid - ja så var det.

Under julen när jag var hemma hade dom plogat en bred väg upp till dörren och den skulle jag hålla efter och skotta. Den blev smalare och smalare. Jag fick alltid börja med att skotta och sopa på morgonen. Efter det skulle jag koka gröt till familjen. Sedan följa henne till skolan och bära hennes portfölj. Jag var lite rädd för henne. Ville sluta med vågade inte. Det tog ett tag sen stod jag inte ut längre.

Efter att jag slutat där kom jag till en annan familj på Vaddö. Där trivdes jag. Dom hjälpte mig också för jag fick något från skattemyndigheten. Något med skatt som min tidigare arbetsgivare hade gjort fel. Men det blev utrett, hon hade inte betalat in någon skatt.

På Vaddö var jag i flera år och trivdes. Jag hade mycket kompisar, spelade amatörteater. Bland annat så dansade jag på Vikingalunden. Laila var och hälsade på. Hon bodde fortfarande på Singö och arbetade i Lalérs affär.

Men då vi gick in på 60-talet drog vi till Uppsala Laila och jag. Vi sökte bostad och arbete, det gick hur lätt som helst. Det var bara att gå upp till bostadsförmedlingen och så fick vi bostad. Vi fick även arbete på Uppsala Ekeby porslinsfabrik.

Åren har nu gått och det är 2014. Jag bor numer på Gotland sedan 1976, så det blev en Ö för mig.

